

מסורת הש"ס

- ↑ כמויות ג, ג) ודיוניגוס דבנלי שלמות ריש ואתקון; א פ"י אלטפל נקדל דוכן דלש אינטפל שס יושעין ערין ערך דקן, ד) נתקנן כב,; ה) נלעניו שס לא הא בוריי, ח) נלעניו שס לא מתל שס פ"י ברש"י, והא בשטאל (דף ק"ו, רש"י, ע"ש).

תורה אור השלם

- ↑ ולפרתם אתם את בניכם לדבר גם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקונך; דברים יא יט וקלבו עמים רבים ואמרו לבו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב וירנו מדרביו ונלכה בארחתיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם; ישעיהו ב ג ?כי שרת תדרש יושב שם יואב וכל ישראל עד הכרית כל זכר באדם;
- ↑ מלכים א יא טז

הגהות הב"ח

- ↑ גמ' תלף תורה וגו' ועיינו: (א) שם מבעט ליל' ואת י' נמחק: (א) רש"י ד"ה ואספי וי' עומתן לו עול: (ד) תוס' ד"ה זכר וכו' הוא אומר דלמר ליל' תותיף תלף נמחק: (ד) וילמדתם וכו' משמע אתם בעצמכם: (ו) ד"ה אחד וי' שרי בניי לכל הפחות: (ו) ד"ה ולא וכו' דלם לא היה סופר וי' וא"ת הא אמרי: (ח) ד"ה כסופר וכו' דהא קרי תורה הכא:

מוסף רש"י

ואספי ליה כתורא. הלעטיו מורה כסור שמה מלעיו ואובסין מאלל (כתובות ג.)

מוסף תוספות

- ↑ היו גדולים ממנו שהיו ראויים יותר לכהונה גדולה. מוס' הלא"ש יבמות א. ב. הדחת ליכא עירוב נכנסין יורצין ריעו"ל. בתפסרות. לש"י כ"מ טז.
- ↑ שמתקבצים בני העיר אצל. רעט ינוט.
- ↑ [ו]אם כתב שטר בטעות, אין משלם לו ההפסד שהגיע לו ברעות הטור, דגרמא בעלמא הוא. (לקמן).

רבינו גרשום

מפני התינוקות של בית רבן שבאין ללמוד תורה זה אינו יכול לעכב עליו אפי' לו אב. שהיה חייב בלימודו מעליו: עד שית שנין לא תקבל ללומדו שאינו יכול לסבול עריון תורה הלימוד: ואספי ליה כי תורא. כלומר תן עליו עול תורה כמו לשור זה שאובסין אותו בעל כרחו ומכניסין בו המבאל כדי שיהא שמן כך הבנס בו תורה: בערקתא דמסנא. ברצועי של מנעל הבהו ואל תבהו יותר מדיא שבשכיל רוב הכאות אין מתפקח אא"כ קרי מנפשי קרי ואי לא ליהוי צוותא לחבריה דקרי ואל תחוש להכותו יותר מדיא: בתינוקות דעובדי כוכבים אם רוצה ללמוד ספר

לא יחפור פרק שני בבא בתרא

סיפא אסאן (לתינוקות של בית רבן. ואע"ג דקול הבא מחמת אחרים לא מלי מחויי: משום סקנא יושע נן גמלא. אחד מן הכהנים הגדולים שעמדו בצית שני כדלמר ביצמות (דף סא): **ולמדתם** ^א **אוסם**. האב עלמו מזה ללמוד: פלך. הרבה מדינות צפלך אחד והוא לשון אפרכייא: **רב שמואל בר שילם**.

מלמד תינוקות היה (לעיל דף ס.):

ואספי ליה. האכילהו והסקוה מורה בעל כרחו כסור שנותנין א) עליו עול על זאורו: **לא סמחייא אלא בערקתא דמסנא**. ברצועות של מנעלים

כלומר מכה קלה שלא יחוק: **ליהוי זווטא לחבריה**. איך זקוק לייסרו יותר מדאי ולא לסלקו מלפניך אלא ישב עם האחרים בלזותא וסופו לתת לב: **רופא. מוהל: אומן**. מקיז דם: **מעכבין עליו**. מפני שמרבה עליהן קול נכנסין ויוצאין: **לסופר יהודי**. מלמד תינוקות: **כסופר מסא**. מלמד תינוקות העיר ומושיב מלמדים תחתיו והוא מורה את כולם איך יעשו ויש שם קול גדול: **מסקנא יושע** נן גמלא ואילך. שישבו מלמדי תינוקות בכל עיר: **לא ממעיין ינוקא ממסא למסא**. ללמוד מיוס ליוס שמה יחוק דררכים שהשטן מקטרג בשעת הסכנה שאומר פן יקראנו אסון (בראשית מז) אלא יוכל לכופ בני אותו מתא להושיב מלמדי תינוקות: **סיסורא**. גשר רחב וחצירו במנחות (דף לה).

תיתורא דתפילין מקום מושבם עדומה לגשר: **גמלא**. לוח קצרה: **סך מקרי** מללמד אחד: **ריש דונגא**. שומע עם התינוקות מפי המלמד וחור ומשגירו צפי התינוקות ואותו ריש דוכנא נוטל שכן: **ומסייעין ליה ממסא**. לשכור לו אותו ריש דוכנא: **דילמא אסי לאיסישולי**. יתפאר בלבו שאין כמותו ויתרשל מן התינוקות ולא יירא שמה יסלקוהו: **כל שכן**. כשתשגורו יתן לב להיות למד יפה שדואק מקנאת חצירו שסלקוהו מפניו שייצישנו בצני העיר: **דגרים ולא דייק**. שלומד הרבה ולא דייק בלימוד התינוקות שלא ישמצשו:

מאי

מקרי דרדקי עשרין וחמישה ינוקי ואי איכא חמשין מותבינן תרי פואי איכא ארבעין מוקמינן ריש ^א דוכנא יומסייעין ליה ממתא ואמר רבא האי מקרי ינוקי דגרים ואיכא אחרינא דגרים טפי מיניה לא מסלקינן ליה דלמא אתי לאיתרשולי רב דימי מנהרדעא אמר ש"ש דגרים טפי ^ב קנאת סופרים תרבה חכמה ואמר רבא הני תרי מקרי דרדקי חד גרים ולא דייק וחד דייק ולא גרים מותבינן ההוא דגרים ולא דייק שבשתא ממילא נפקא רב דימי מנהרדעא אמר ה"מותבינן דדייק ולא גרים ^ב שבשתא כיון דעל על דכתיב ^ב כי ששת חדשים ישב שם יואב וכל ישראל עד הכרית כל זכר באדום כי אתא לקמיה דדוד אמר ליה

מאי ארבעין מוקמינן ריש ^א דוכנא יומסייעין ליה ממתא ואמר רבא האי מקרי ינוקי דגרים ואיכא אחרינא דגרים טפי מיניה לא מסלקינן ליה דלמא אתי לאיתרשולי רב דימי מנהרדעא אמר ש"ש דגרים טפי ^ב קנאת סופרים תרבה חכמה ואמר רבא הני תרי מקרי דרדקי חד גרים ולא דייק וחד דייק ולא גרים מותבינן ההוא דגרים ולא דייק שבשתא ממילא נפקא רב דימי מנהרדעא אמר ה"מותבינן דדייק ולא גרים ^ב שבשתא כיון דעל על דכתיב ^ב כי ששת חדשים ישב שם יואב וכל ישראל עד הכרית כל זכר באדום כי אתא לקמיה דדוד אמר ליה

וי"ל דהתם צחצר אחרת שרי א"נ מתני' נמי בעושה לאחרים וצריחים וצקול הפטיש אין נכנסין ויוצאין כל כך שנותנין לו פסם אחת וטותן אצל גגרידי יש הרבה יוצאין ונכנסין שהרבה מציאין לו מנוה: **ולא לא סופר ארמאי**. משמע דלם לא א) סופר הוה שרי להשכיר לארמאי וא"ת דלמרי' בהגזול בתרא (ב"ק דף קד). האי צר ישראל דצינן ליה ארעא לעובד כוכבים אמיתרא דצר ישראל חצריה משמתינן ליה דל"ל אריא ארבעת אמיתראי דוחק לחלק צין מכר לשכירות וגראה לר"י דהתם כשישראל רצה לקנות אצל אס אין ישראל רוצה לקנות מותר:

בסופר מתא. אין נראה לפרש כפ"ה דסופר מתא היינו מלמד תינוקות של כל העיר דליכא קול גדול דהא לקמן אמר רבא מקרי דרדקי וסופר מתא כמותרין ועומדין כיון דלמשועינן דמקרי דרדקי הוי פסידא דלא הדר ה"ה מלמד כל תינוקות העיר ואמאי אינטריך מו למינקט סופר מתא ואין לפרש נמי כפ"ה^ב) בהמקבל (צ"מ דף קע): סופר מתא מספר אנשי העיר ^א דהא קרי א) הכא בצרייתא סופר אלא נראה כמו שפי' ר"ח סופר מתא כותב שטרות העיר ^א ולהכי חשיב ליה לקמן פסידא דלא הדר אס נכתב השטר שלא כדין^א: **מתקנת יהושע בן גמלא** **ואיצ"ר** **לא ממטיני** ינוקא **ממתא** **למתא**. וכגון שיש כאן כ"ה ינוקי שראויין להשכיר להם מלמד ואס תאמר הא אי הוה ממטיני להו למתא אחריתי ינטרנו מלמד צפני ענמן כיון דליכא כ"ה ינוקי וא"כ מאי נפקא מינה וי"ל דנפקא מינה דאי הוו צ' מלמדי תינוקות צאיך מתא היו יכולין להושיב חליים צפני זה וחליים צפני זה:

סך מקרי דרדקי ב"ה ינוקי. אצל פחות מכאן אין צני העיר יכולין לכופ זה את זה להשכיר להם מלמד: פרי"ח דרביה אקרייה זכר כדין והיינו רמייה דלא אשגח למידע היכי הוה קרי תלמידיה וכ"נ אצל אין נראה לפרש שגס רבו טעה ולימדו זכר דל"כ לאו רמייה הוא:

בבא בתרא פרק שני בבא בתרא

בא.

זכור אותו האיש לטוב ויהושע בן גמלא שמו. הוא אותו (ו) האיש דלמר רב יוסף (ביצמות דף סא). תרקבל דדינרי עיילא ליה מרמא צת צייתוס לינאי המלך עד דאוקיס ליהושע בן גמלא צכהני רצדני ונדיק גמור היה כדאשכתן הכא והא דקלמר התם (שס) קטיר קא חוינא הכא לפי שהיו אחרים חשובים ממנו^א:

ולמדתם אותם ולמדתם אותם. יש ספרים דלל גרסי וללמדתם אתם ודריש מדכמיז וללמדתם משמע א) מעלמס: **כי מציון תצא תורה**. לפי שהיה רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה היה מכוןן לצו יומר ליראת שמים וללמוד מורה כדדרש'י צספרי למען תלמד ליראה וגו' גדול מעשר שני שמציא ל ידי תלמוד לפי שהיה עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה היה גס הוא מכוןן ליראת שמים ועוסק בצורה: **בבן שש בבן שבע**. כגן שש צצריא כגן שצע בכחוש: **בבציר מבר שית לא תקבא**. והא דתנן במסכת אבות (פ"ה מכ"א) בן חמש שנים למקרא צצריא לגמרי כדלמר צכמותא (דף ג. ושס) הלומד צנו פחות מכן שש רך אחריו ואינו מגיעו ואיכא דלמרי חצריו רצין אחריו ואין מגיעין אותו ותרווייהו איתנהו דחליש וגמיר ואיציעית אימא הא צכחוש והא צצריא: **אחד מבני מבוי ב'.** פ"י רשצ"א דלא גרס מצוי ^ב אלא חצר דאי גרס מצוי מיקי' לאציי דשרי צחצר אחרת וההיא דעושה אדם חנות בלד חנות של חצירו שרי א) לכל הפחות צחצר אחר ורצא נמי לא פליג עליה אלא דמוקי מתני' דשריא אף צאותא חצר והכא אסר אפילו צחצר אחרת אלא אחד מצני חצר גרס:

וגרדי. וא"ת ומאי שנא גרדי מצעל ריחים דתנן צמתני' דאין יכול למחות צידו ולומר איני יכול ליטן מקול הריחים ומקול הפטיש וי"ל דמתני' בעושה לעצמו והכא צגרידי העושה לאחרים דליכא נכנסין ויוצאין וא"ת הא אמרי' צכסנוך האי צר מצואה דאוקי ריחיא כו' דינא הוא דמעכב עליה משום דלמר ליה קא פסקת לחיות משמע דאי לאו משום דקא פסקת לחיותי היה יכול להעמיד שס הריחים אע"ג דעושה לאחרים ולקמן נמי תניא עושה אדם חנות בלד חמותו של חצירו כו' דאף על גב דליכא נכנסין ויוצאין טוצא דוחק לחלק דהתם כצר יש ויוצאין ונכנסין לריחים הראשון או לחנות הראשון

אין נכנסין ויוצאין כל כך שנותנין לו פסם אחת וטותן אצל גגרידי יש הרבה יוצאין ונכנסין שהרבה מציאין לו מנוה: **ולא לא סופר ארמאי**. משמע דלם לא א) סופר הוה שרי להשכיר לארמאי וא"ת דלמרי' בהגזול בתרא (ב"ק דף קד). האי צר ישראל דצינן ליה ארעא לעובד כוכבים אמיתרא דצר ישראל חצריה משמתינן ליה דל"ל אריא ארבעת אמיתראי דוחק לחלק צין מכר לשכירות וגראה לר"י דהתם כשישראל רצה לקנות אצל אס אין ישראל רוצה לקנות מותר: **בסופר מתא**. אין נראה לפרש כפ"ה דסופר מתא היינו מלמד תינוקות של כל העיר דליכא קול גדול דהא לקמן אמר רבא מקרי דרדקי וסופר מתא כמותרין ועומדין כיון דלמשועינן דמקרי דרדקי הוי פסידא דלא הדר ה"ה מלמד כל תינוקות העיר ואמאי אינטריך מו למינקט סופר מתא ואין לפרש נמי כפ"ה^ב) בהמקבל (צ"מ דף קע): סופר מתא מספר אנשי העיר ^א דהא קרי א) הכא בצרייתא סופר אלא נראה כמו שפי' ר"ח סופר מתא כותב שטרות העיר ^א ולהכי חשיב ליה לקמן פסידא דלא הדר אס נכתב השטר שלא כדין^א: **מתקנת יהושע בן גמלא** **ואיצ"ר** **לא ממטיני** ינוקא **ממתא** **למתא**. וכגון שיש כאן כ"ה ינוקי שראויין להשכיר להם מלמד ואס תאמר הא אי הוה ממטיני להו למתא אחריתי ינטרנו מלמד צפני ענמן כיון דליכא כ"ה ינוקי וא"כ מאי נפקא מינה וי"ל דנפקא מינה דאי הוו צ' מלמדי תינוקות צאיך מתא היו יכולין להושיב חליים צפני זה וחליים צפני זה:

סך מקרי דרדקי ב"ה ינוקי. אצל פחות מכאן אין צני העיר יכולין לכופ זה את זה להשכיר להם מלמד: פרי"ח דרביה אקרייה זכר כדין והיינו רמייה דלא אשגח למידע היכי הוה קרי תלמידיה וכ"נ אצל אין נראה לפרש שגס רבו טעה ולימדו זכר דל"כ לאו רמייה הוא:

סופר

עין מושפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ו מהל' שמים הל' יו פ"ב מהל' ח"ת הל' ז סמנ עשין פכ טוש"ע ח"מ ס' קט ספיף ג וטוש"ע י"ד ס' רמה ספיף כז: לב ב מיי' פ"ב מהלכות ח"ת הלכה א סמנ עשין יב טוש"ע י"ד שס ספיף ז: לד ג ד מיי' שס הל' ב טוש"ע י"ד שס ספיף ה וטפיף ח:

לה א מיי' שס טוש"ע י"ד שס ספיף י:

לו ז טוש"ע שס ספיף ט: לו ז ח ז ט י ב ל מיי' פ"ו מהל' שמים הל' אי סמנ עשין פכ טוש"ע ח"מ ס' קט ספיף א: למ ז ט ס ע פ מיי' פ"ב מהל' שמים הל' אי סמנ עשין יב טוש"ע י"ד ס' רמה וטפיף טז:

לז א ק מיי' שס הל' ה ש טוש"ע י"ד שס ספיף טז:

מ ד מיי' שס טוש"ע יו"ד שס צהגיה:

מא ש טוש"ע שס ספיף יח:

מב ת מיי' שס הל' ו טוש"ע י"ד שס ספיף יט:

רבינו גרשום (המשך)

פרואה או מקרא יכול לעכב עליו דלא מציי עביר: ולא לטופר יהודי. מלמד תינוקות אלמא דעצי מכבב. הכא במאי עסקינן בסופר מתא שהוא סופר העיר שכותב שטרות וספריים לכל מצי מעכב מתמות הנכנסין אצלו ואית דמפרישי בספר מתא שמגלה כל בני העיר: לא ממטינן ינוקא מתמתא למתא. מפני כן התקינו להושיב מלמדו תינוקות בכל פלך ופלך: ואי מפסיק נהרא לא ממטינן. דאיכא לימחש דלמא יתא גריל למיול לחודיה ונפיל לנהרא: תיתורא. גשר מרוחב: גמלא. גשר עשוי מנסר צר ומשני צדי הנהר קבועין ב' יהדות וקשור חבל א' מזה לזה ואותן העוברין על אותו נסר צר סומכין ידיהן בחבל ועוברין אבל התינוקות שאין בהן דעת לסמוך לא ממטינן דילמא אויל לחודיה ונפיל: סך מקרי דרדקי. עד כ"ה תלמידים יכול ללמוד אחד: ויש דוכנא. מונחה תחתיו עד שסייע לו ללמוד הנער. ואין מנכין לו לרב משיכריות כדי לשכור אותו ריש דוכנא אלא מסייעין ליה ממתא הצבור שוכרין אותו ריש דוכנא. מאי טעמא לא מסלקי' ליה לההוא דלא גריס כל כך דאי מסלקינן ליה ומותבינן להו קמיה ההוא דגריס טפי אתי לרשולי למימר הואיל דליכא דגרים כותוי לא מסלקי לי ואתי לרשולי.

כל שכן דמותבינן להו קמיה ההוא דגריס טפי מימר אמר אי מרשילנא מסלקין ומתעסק בהן הרבה משום קנאת סופרים תרבה חכמה שהו מקנא להו: חד דגריס הרבה ולא דייק כל כך: